

Ileana ANASTASE (BĂDULESCU)
Tomis University, Constanta

FACTORII CU IMPACT ASUPRA POTENȚIALULUI PRODUCTIV AL ÎNTREPRINDERII*

* Traducere din publicația "SEA – Practical Application of Science", Volume I, Issue 1 / 2013

Keywords

Economic potential
Productive potential
Productive investments
Works by contract
Entrepreneurial qualities

JEL classification

D20, D24, D29

Abstract

The paper enumerates the factors that determine the production potential of the company, points out the reference to the opinion of economic experts in terms of productive investment. The criteria are "inferred" and economically interpreted. Decision making is based on initial information, on a number of criteria that must be led by the manager of the company. Productive potential of the enterprise can be determined only conditionally. Business potential depends on a number of exogenous and endogenous factors including professional qualities of the entrepreneur. In this context, the potential success of the company is determined by the entrepreneur, which is the "motoric" force of the enterprise and needs to possess certain professional, psychological and analytical qualities.

În sens general, „*potențialul economic*” poate fi definit ca fiind totalitatea resurselor naturale, umane, materiale, științifice, tehnologice și informaționale de care dispune o țară la un moment dat și care exprimă posibilitățile de dezvoltare a acesteia. Potențialul economic include mijloacele și factorii aflați pe teritoriul țării respective și care-i aparțin, precum și cei aflați pe teritoriul altor țări [1].

Împărtășim opinia autorilor care afirmă, că ”baza potențialului economic, temelia lui, o constituie potențialul de producție, ce unește posibilitățile tuturor ramurilor a sectorului producției material, capacitatea lor de a crea totalitatea bunurilor materiale” [2, p.57].

Astfel, în scopul evaluării dezvoltării *potențialului economic al întreprinderii*, este necesar să fie enumerați factorii care determină *potențialul productiv al întreprinderii*, analizate opiniile specialiștilor din bibliografia economică cu privire la efectuarea investițiilor productive, formulate criteriile ce trebuie să fie “deduse”, interpretate economic. Procesele de luare a deciziilor trebuie să se bazeze pe informația inițială, pe un șir de criterii de care trebuie să se conducă managerul întreprinderii. Potențialul întreprinderii este în anumită dependență de antrepriză, formele de organizare a piețelor, calitatea și originalitatea produselor finale, calitatea piețelor de desfacere, nivelul prețurilor la produsele finale respective și materiile prime, cererea piețelor, relațiile economice, sociale și politice cu partenerii

economici, nivelul de performanță al tehnologiilor productive utilizate la întreprindere, nivelul acestora la alte întreprinderi similare, evoluția tehnologiilor productive și a structurii produselor finale, disponibilul de date (indicatori) economice de pe piețele interne și externe, nivelul de creativitate a angajaților întreprinderii.

Implementarea în ultimele două decenii a relațiilor libere de piață bazate pe concurență a fost însoțită de o adaptare încetinită la mecanismele și dinamismul economiei de piață și motivarea slabă a dezvoltării subiecților sferei comerciale și cooperăției de consum [3, p.394].

În alt context, unitatea internă a sistemului, atinsă pe calea balansării intereselor elementelor diverse ale lui, permite sporirea radicală a potențialului organizațional-economic al firmei, aflate în stare de criză, din contul efectului emergenței [4, p.55].

Unii cercetători, consideră că un factor important al creșterii eficienței economice a potențialului de producție sunt relațiile economice externe. Principalul obiectiv pe termen lung, pe care statele îl urmăresc cu ajutorul instrumentelor și măsurilor de politică comercială, este protejarea dezvoltării economice naționale de concurența străină [5, p.60].

Economiștii agrarieni, în primul rând, subliniază că, analiza existenței și asigurării cu resurse de producție a întreprinderilor agricole a țării – ca părți componente a potențialului de producție, trebuie începută cu analiza resurselor funciare - parte componentă a factorului de producție „natura” [6, p.13].

Alții consideră că un rol deosebit în evaluarea potențialului economic al întreprinderii urmează să revină potențialului muncii [7, p.153].

Evaluând eficiența potențialului economic, unii economiști atestă că ”din poziția intereselor naționale, întreprinderea este eficientă, dacă produce producția finală cu consumuri de resurse materiale și de muncă, care nu depășesc nivelul rațional; din poziția intereselor colective – dacă se asigură condiția de reproducție largită; din poziția intereselor private – dacă se creează condiții pentru satisfacerea cerințelor materiale și morale ale membrilor colectivului [8, p.17].

Așadar, în accepție proprie, la nivel microeconomic, **potențialul economic al întreprinderii** ar presupune, prin sinteză, toate posibilitățile unității economice ca obiect de gospodărire. **Potențialul productiv** este parte componentă a celui economic, presupunând volumul potențial al producerii, capacitatea

întreprinderii de a îndeplini un anumit volum de lucru și care include un sistem complex de mijloace fixe, resurse de muncă, tehnologia, resurse energetice și informaționale aflate la dispoziția întreprinderii pentru activitatea sa creativă.

Întreprinderea poate executa în permanență unele și aceleași lucrări. În acest caz potențialul productiv al întreprinderii corespunde antreprizei, adică lucrării executate de către întreprindere. Modificarea lucrării, efectuate de către întreprindere, poate spori sau reduce potențialul întreprinderii. Afirmația poate fi interpretată pentru întreprinderi cu profil comercial. Întreprinderea specializată pentru comercializarea unor anumite produse își creează infrastructura respective (depozite, frigidere, magazine, personal etc.). Factorii, care au un anumit impact asupra potențialului productiv al întreprinderii, pot fi grupați în: factori, care pot fi influențați de managementul întreprinderii, numiți *factori endogeni* (en); factori, care sunt generați din exterior, numiți *factori exogeni* (ex). Enumerarea tuturor factorilor endogeni, exogeni cu impact asupra potențialului productiv al întreprinderii, este problematică. În continuare admitem, că mulțimea factorilor endogeni este constituită din: antreprize posibile (en1); forme de organizare a antreprizei respective (en2); modalități de calculare a indicatorilor endogeni, de prognozare a factorilor endogeni (en3); structuri posibile ale produselor finale (en4); calitatea și originalitatea produselor finale (en5). Mulțimea factorilor exogeni este constituită din: nivelul de creativitate a angajaților (ex1); nivelul de performanță a tehnologiilor productive, generate de progresul tehnico-științific (ex2); nivelul de perfecționalitate a piețelor interne, externe (piața este perfectă când toți participanții la ea dispun de informație veridică despre ofertă, cerere, preț, calitate, performanțe), de existență monopolistilor, monopsonistilor (ex3); cererea piețelor interne, externe la produsele finale ale întreprinderii (ex4); politicile economice din țară (ex5); politicile economice din țările parteneri economici (ex6); evoluția prețurilor la materiile prime, necesare întreprinderii (ex7). Fiecare factor endogeni en_j , $j = 1, 2, \dots, 5$; exogen ex_i , $i = 1, 2, \dots, 7$, la rândul său este constituit din submulțimi de variante posibile. Pentru factorul en1 pot exista mai multe lucrării (antreprize) care pot fi executate (efectuate) de către întreprindere, $en1 = (en11, en12, \dots, en1n_1)$; întreprinderea poate utiliza diverse forme de organizare a îndeplinirii lucrărilor respective, $en2 = (en21, en22, \dots, en2n_2)$; managerii se pot

folosi de cele mia diverse metode analitice, empirice de calculare a indicatorilor endogeni, de prognozare a factorilor endogeni, $en_3 = (en_{31}, en_{32}, \dots, en_{3n_3})$; în dependență de situațiile economice, tehnice întreprinderea poate asigura diverse structuri ale produselor finale, $en_4 = (en_{41}, en_{42}, \dots, en_{4n_4})$; produsele finale ale întreprinderii pot fi de diverse calități, de diferit nivel de originalitate, $en_5 = (en_{51}, en_{52}, \dots, en_{5n_5})$. Similar constatăm și pentru factorii exogeni: $ex_1 = (ex_{11}, ex_{12}, \dots, ex_{1m_1})$; $ex_2 = (ex_{21}, ex_{22}, \dots, ex_{2m_2})$; $ex_3 = (ex_{31}, ex_{32}, \dots, ex_{3m_3})$; $ex_4 = (ex_{41}, ex_{42}, \dots, ex_{4m_4})$; $ex_5 = (ex_{51}, ex_{52}, \dots, ex_{5m_5})$; $ex_6 = (ex_{61}, ex_{62}, \dots, ex_{6m_6})$; $ex_7 = (ex_{71}, ex_{72}, \dots, ex_{7m_7})$. Altfel spus, factorii endogeni sunt constituiți din vectorii $en_j = (en_{j1}, en_{j2}, \dots, en_{jm_j})$; $j = 1, 2, \dots, 5$, cei exogeni - $ex_i = (ex_{i1}, ex_{i2}, \dots, ex_{im_i})$, $i = 1, 2, \dots, 7$. Factorii endogeni creează situații sigure de funcționare a întreprinderii; factorii exogeni, cu anumită probabilitate P_i , $i = 1, 2, \dots, 7$, creează anumite stări, situații economice (figura 1.1). Convențional, potențialul productiv al întreprinderii îl vom echivala cu beneficiul sau cu profitul întreprinderii. Notăm prin $B = \{B_{ij}\}$ matricea $m \times n$ a profitului, realizat de întreprindere, $i = 1, 2, \dots, m$; $j = 1, 2, \dots, n$. În cazul examinat $m=7$; $n=5$. Succesul potențial al întreprinderii este determinat de antreprenor, care este forța "motrică" a întreprinderii, trebuie să posedă anumite calități profesioniste, psihologice, analitice; să dispună de posibilități de calculare, prognozare a indicatorilor economici. Lucrările (antreprizele) care trebuie executate de către întreprindere sub impactul cererii, a progresului tehnico-științific, evoluează, în timp se modifică.

Nivelul de creativitatea a angajaților la întreprindere, în mare măsură, este determinat de iscusința managerului de formare a echipei adecvate antreprizei, responsabilă, de crearea unui sistem de motivații pentru executarea calitativă a lucrărilor. Selecția unei echipe de către manager este în dependență de nivelul de pregătire a specialiștilor în profilul respectiv de către instituțiile de educație, instruire, de posibilitățile de stagiere a angajaților potențiali în alte țări, industrial, tehnologic performante. Angajații pentru executarea antreprizei respective, în viziunea lui Mircea Malița, Costin Murgescu sunt selectați în baza a 5 postulate [9]: cel al "refuzului" identității specialiștilor (angajații trebuie să se complimenteze reciproc nu să se dubleze); angajații trebuie să conștientizeze că echipa angajaților în ansamblu există atât timp cât este necesar pentru

executarea antreprizei respective; managerului formal trebuie să se identifice în calitate de manager real; fiecare angajat al întreprinderii în domeniul lucrărilor pe care le execută, trebuie să trateze problemele sistemic; tratările individuale ale angajaților identifică tratarea echipei. Algoritmul constituirii echipei de angajați la întreprindere poate fi expus schematic (figura 1.2).

Conform autorilor [9], "managerul echipei este recomandat să nu provină din domeniul științific sau profesional." Afirmatia, în viziunea noastră, este discutabilă. Calitățile individuale ale managerului sunt rezultatul activităților în cele mai diverse domenii. În viziunea [10], antreprenorul "este" și manager și organizator al unei afaceri, antreprize. Antreprenorul "plătește" anumit preț pentru un produs, pentru o activitate cu anumite riscuri (Richard Cantillon); combină factorii de producție, analizează posibilitățile de inovare (John Stuart Mill); asigură un nivel înalt de competitivitate (Alfred Marshall); acceptă inovațiile (Joseph Schumpeter); caută schimbări efective (Peter Drucker); acceptă riscul (Shapero Albert); devine lider în procesul creativ (Robert Hisrich) [11-15].

Deci, nu domeniul de proveniență determină calitățile managerului, ci calitățile individuale ale acestuia de a acumula și a valorifica potențialul științific, analitic, practic. Antreprenorii pot fi clasificați în dependență de domeniile de activitate [16]. Antreprenorul poate fi extremist în raport cu cel normal (ordinar) prin optimismul său în procesul de luare a deciziilor (Woo C., Cooper A., Dunkelberg W.), prin nivelul inovativ (Tom O'Malia), prin axarea pe decizia în condiții de incertitudine (Nafzider Wayne), prin abilitate implicită (Ensley M.D., Carland J.W.), prin renovarea strategică (Katz J.A., Shepherd D.A.) [17-21].

Antreprenorul este "motorul" creșterii economice [22]. Nivelul profesional al unui antreprenor imaginar a fost determinat de școlile, universitățile de prestigiu: școala Winchester; școlile din Paris, Chartres, Orleans, Tours, Loan, Reims, Liège; școlile din Germania Köln, din Anglia York și Canterbury, Oxford [23, 24]. Gândirea și spiritul antreprenorial au devenit obiecte de studiu în diverse universități [25, 26]. Tratările enumerate au „ceva” comun: țin de constatare și nu sunt constructive. Conform [27], "caracteristica esențială a bunurilor corporale constă în faptul că participă la mai multe cicluri de producție, se uzează în timp și își transmit treptat valoarea asupra altor bunuri fără a-și pierde forma fizică." În viziunea noastră, aceste bunuri, în procesele de producție,

nu-și mențin nici forma fizică, nici valoarea exprimată numeric. Patrimoniul întreprinderii este supus “atacului” progresului tehnico-științific, cererii și ofertei de pe piețele interne, externe. Bohateret V.M. în [28] enumeră etapele de evaluare a terenurilor agricole. În acest caz autorul are dreptate. Terenurile agricole sunt patrimoniu nu numai al unei întreprinderi, ci și a națiunii în ansamblu. Acestea nu pot fi evaluate după metode similare evaluării unor strunguri. Terenurile agricole dispun de anumite caracteristici calitative, numite “bonitare” [29]. Clasele de calitate, notele de bonitate, calificativele terenurilor agricole sub impactul tehnologiilor agricole evoluează [30].

Patrimoniul întreprinderii, spre deosebire de cel agricol, are o durată de funcționare relativ mult redusă. În România primul specialist care a realizat o evaluare a terenului agricol a fost Mihai Șerban [31]. Evaluarea terenurilor agricole poate fi efectuate prin cele mai diferite metode, pornind de la diferite ipoteze [32]. Modelele de evaluare a construcțiilor diferă după destinația acestora și categoriile de valori care se calculează [33]. Unii autori tratează evaluarea întreprinderilor prin metoda comparărilor [34], încearcă să cuantifice durata de fabricație [35]. Evaluările întreprinderilor și evaluările potențialului întreprinderilor nu pot fi identice.

Potențialul productiv al întreprinderii poate fi determinat doar condiționat. Potențialul întreprinderii depinde de un șir de factori exogeni, endogeni, inclusiv de calitățile profesionale ale antreprenorului (figura 1.3).

Antreprenorul este obligat de concurența de pe piață să fie original prin optimismul său în procesele de adoptare a deciziilor; să fie inovator în situațiile problematice; să posede cunoștințe de adoptare a deciziilor în situații incerte; să nu fie depășit moral de progresul tehnico-științific; să posede gândire și spirit antreprenorial; să posede cunoștințe la nivelul școlilor și universităților de prestigiu; sistemic să-și actualizeze metodele manageriale; să fie un bun analist economic în teoria creșterii economice. Antreprenorul în activitățile sale se folosește și de expuneri formalizate. De exemplu, întreprinderea A dispune de două alternative de antreprize; fiecare antrepriză poate fi efectuată prin două forme posibile de organizare; pentru realizarea fiecărei variante de funcționare a întreprinderii, sunt necesare date, informații care pot fi calculate prin două modalități; pentru fiecare alternativă de funcționare, întreprinderea își poate stabili două structuri ale produselor finale; produsele finale pot fi de două calități.

Având două valori posibile pentru fiecare factor endogen, se constată lesne că întreprinderea are $2^5 = 32$ variante posibile de desfășurare a activităților. Antreprenorul își pune problema alegerii celei mai bune dintre cele 32 variante posibile. Fiecare din cele 32 de variante asigură întreprinderii un anumit profit. Arboreșcența variantelor posibile de desfășurare a activităților întreprinderii poate fi cea mia diversă, în dependență de alternativele posibile ale factorilor endogeni. Criteriile de alegere și clasificare ale variantelor pot fi: criteriul valorii medii a profitului total; criteriul dispersiei profitului total; criteriul dominației, al dublei comparații absolute; criteriul mediei dispersiei (al aversiunii la risc); criteriul riscului minim de ruinare sau al șanseii maxime de succes economic.

Presupunând că întreprinderea are s antreprize, $1 \leq s \leq q$, care nu se condiționează reciproc în realizare, pentru întreprindere preferabil poate fi antrepriza care-i asigură, din profiturile posibile B_s , $s=1,2,\dots,q$, profitul max

$\{B_s\}$ (tabelul 1.1). Antrepriza α este strict preferabilă antreprizei β , scriind $A^\alpha > A^\beta$,

dacă profitul mediu \bar{B}_s realizat de la antrepriza s este mai mare decât cel realizat de la antrepriza

β , $\bar{B}^\alpha > \bar{B}^\beta$ și că este preferată $A^\alpha \geq A^\beta$,

dacă $\bar{B}^\alpha \geq \bar{B}^\beta$. Antreprizele A^α și A^β sunt

echipreferabile, scriind $A^\alpha \sim A^\beta$, dacă $\bar{B}^\alpha =$

\bar{B}^β . În așa mod întreprinderea își poate ierarhiza antreprizele posibile pentru a fi preluate (tabelul 1.1). Antrepriza poate fi considerată preferabilă în sensul dispersiei

profitului, dacă $\min_s \left\{ \frac{1}{q} (B_s - \bar{B})^2 \right\}$. Și în acest

caz antrepriza A^α este preferată antreprizei A^β

$(A^\alpha \geq A^\beta)$ dacă $\min_s \left\{ \frac{1}{q} (B_s^\alpha - \bar{B}^\alpha)^2 \right\} \leq$

$\min_s \left\{ \frac{1}{q} (B_s^\beta - \bar{B}^\beta)^2 \right\}$; antreprizele A^α și A^β

sunt echipreferate $(A^\alpha \sim A^\beta)$ dacă

$\min_s \left\{ \frac{1}{q} (B_s^\alpha - \bar{B}^\alpha)^2 \right\} = \min_s \left\{ \frac{1}{q} (B_s^\beta - \bar{B}^\beta)^2 \right\}$.

Antrepriza A^α domină antrepriza A^β , dacă simultan

$$\left\{ \begin{array}{l} \min_s \left\{ \frac{1}{q} (B_s^\alpha - \bar{B}^\alpha)^2 \right\} \leq \min_s \left\{ \frac{1}{q} (B_s^\beta - \bar{B}^\beta)^2 \right\} \\ \bar{B}^\alpha \geq \bar{B}^\beta \end{array} \right.$$

Antrepriza A^γ este preferată de către întreprindere, dacă simultan:

$$\left\{ \begin{array}{l} \max_s \{B_s^\gamma\} \\ \min_s \left\{ \frac{1}{q} (B_s^\gamma - \bar{B}^\gamma)^2 \right\} \end{array} \right.$$

Bibliografie:

- [1] Blanovschi A., Mironic A. Statul și economia: note de curs. Chișinău: Editura AAP, 2005, p.202
- [2] Catan P., Țurcanu P. Analiza situației social-economice a sectorului agrar – parte componentă a sistemului economic național. In: Studii Economice, Revistă Științifică, An. IV, nr. 1-2 (iunie) 2010, p.56-69.
- [3] Șavga L., Șavga G., Surugiu T. Visions Concerning the Modernization of Consumer Co-Operation and the Increase of its Impact upon the Socio-Economic Development of the Republic of Moldova. In: Review of International Comparative Management, 2012, vol. 13, issue 3, p. 394-410.
- [4] Burlacu N. Sporirea eficacității gestiunii anticriză. In: Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, Științe Economice, №. 1 (3), 2010, p.51-59.
- [5] Catan P. Managementul sporirii eficienței economice a potențialului de producere în sectorul agrar. Chișinău: Print-Caro SRL, 2009, 282 p.
- [6] Catan P., Cotelnic A. Analiza situației social-economice a sectorului agrar – parte componentă a sistemului economic național. In: Studii Economice, Revistă Științifică, An. IV, nr. 1-2 (iunie) 2010, p.12-25.
- [7] Onofrei A. Perfecționarea mecanismului utilizării potențialului rural al muncii în perioada de tranziție. In: Conferința științifică republicană ”Comunitățile rurale și renașterea satului”, AȘM, Chișinău, 2005, p.153-154.
- [8] Parmacli D., Stratan A. Eficiența economică a producției agricole. Chișinău, IEFS, 2010, 112 p.
- [9] Malița M. Aurul cenușiu. Cluj Napoca: Editura Dacia, 1971, p.86-98.
- [10] Merriam-Webster. Online Dictionary. http://www.merriam_webster.com!dictionary (accesat 15.03.2010).
- [11] Cantillon R. Essay on the Nature of Commerce, translated in 1755, by H. Higgs, London: Macmillan, 1931.
- [12] Felton A., Reinhart C. (eds.) The First Global Financial Crisis of the 21st Century. London: A VoxEU.org publication, Centre for Economic Policy Research, 2008.
- [13] Hisrich Robert D., Peters Michael P. Entrepreneurship, VthEd. McGraw-Hill Companies, 2002.
- [14] Schumpeter J. The theory of economic development: An inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle. New York: Oxford University Press, 1961. (Original work published 1934).
- [15] Shapero A. The Displaced, Uncomfortable Entrepreneur, Psychology Today (Nov):8-13, 1975.
- [16] Hebert R.F., Link A.N. The entrepreneur. Mainstream views and radical critiques. New York: Praeger, 1982.
- [17] Angi Ma Wong. Been There, Done That: 16 Secrets of Success for Entrepreneurs, Pacific Heritage Books. (introduction by Tom O'Malia), 1997.
- [18] Faber M. Tomorrow's Gold. Asia's Age of Discovery. CLSA Books; Hong Kong, 2008.
- [19] Katz J.A. The Chronology and intellectual trajectory of American entrepreneurship education 1876-1999, In: Journal of Business Venturing, 18(2), 2003.
- [20] Katz J.A, Shepherd D.A. Advances in the study of entrepreneurship firm emergence and growth - Volume 7. Topic: Corporate Entrepreneurship. Amsterdam: Elsevier, 2004.
- [21] Woo C., Cooper A, Dunkelberg W. The Development and Interpretation of Entrepreneurial Typologies, In: Journal of Business Venturing, Vol. 6, No 2, 1990, p. 93-114.
- [22] Cole A. Business Enterprise in its Social Setting, Harvard University Press, Boston, 1959, p.23.
- [23] Durant W. Civilizații istorisite. București: Ed. Prietenii Cărții, vol.8, 2004, p.105-130.
- [24] Săvoiu G. Un mod științific de gândire. București: Ed. Universitară, 2007, p. 367-413.
- [25] Săvoiu G. Proiecte cu finanțare externă. Pitești: Independența, 2006, p.2-5.
- [26] Ropke I. The entrepreneurial university: innovation, academic knowledge creation and regional development in a globalized economy. Philipps-Universität Marburg, Germany, 1998.
- [27] Вернерфельд Б. Ресурсная трактовка фирмы. In: Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия Менеджмент, Вып. 1, 2006, с.103-118.
- [28] Bohateret V.M. Teză de doctor, Iași, 2002.
- [29] Teaci D., Bonitatea terenurilor agricole. București: Ceres, 1970, p.68.
- [30] Bold I. și a. Economie funciară. București: Editura Ceres, 1984. p.92-95.
- [31] Șerban M. Probleme noastre sociale agrare. București, 1914, p.72.
- [32] Stan S. Evaluarea întreprinderilor necotate. București: Ed. Tribuna Economică, 2000, 179 p.

- [33] Ioniță I., Studii de fezabilitate pentru fundamentarea proiectelor de investiții. București: Ed. Economică, 1999, p.78.
- [34] Maxim E. Diagnosticarea și evaluarea organizațiilor. Iași: Ed. Sedcom Libris, 2004, p. 312.
- [35] Bărbulescu C. Economia și gestionarea întreprinderii. București: Ed. Economica, 1995, 195 p.

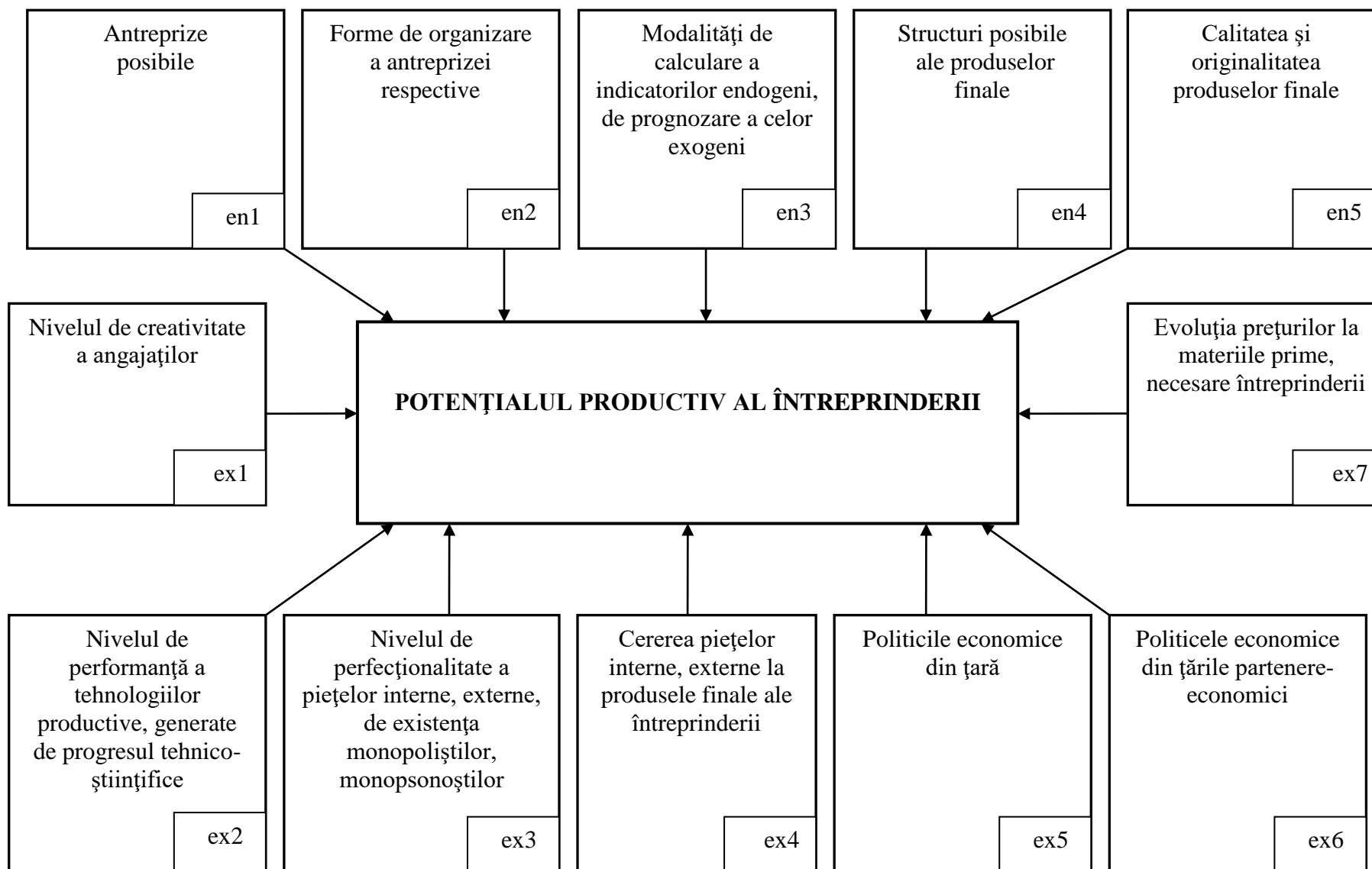

Fig. 1.1. Factorii cu impact asupra potențialului productiv al întreprinderii (elaborat de autor)

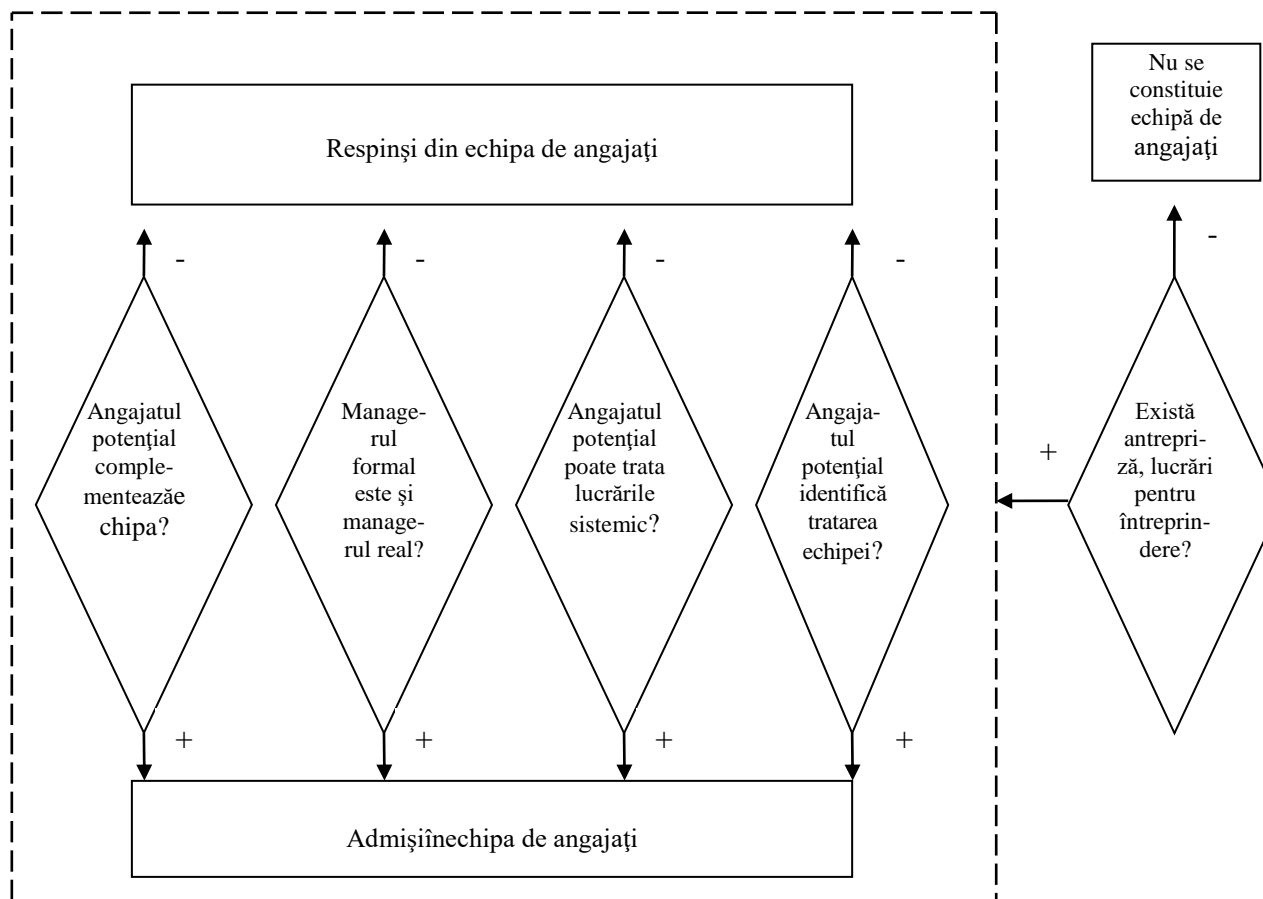

Fig. 1.2. Algoritmul constituirii echipei de angajați la întreprindere(elaborat de autor)

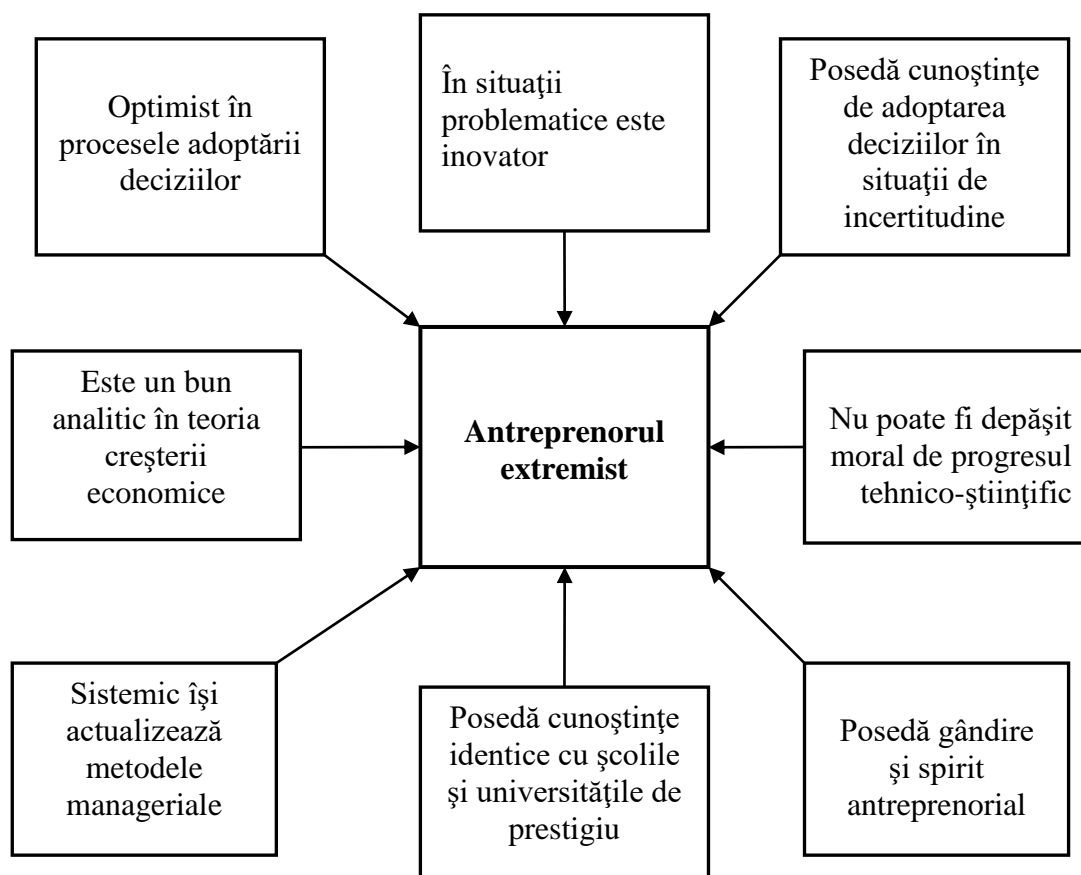

Fig. 1.3. Calitățile de care dispune antreprenorul - elaborat de autor